

“Maak nu duidelijk wat er straks op molenbehoud afkomt”

De Hollandsche Molen zou, juist bij vraagstukken over toekomstige ontwikkelingen op het gebied van de ruimtelijke ordening, meer moeten ‘agenderen’: ‘Vóóraf duidelijk maken aan overheid en samenleving wat je visie is, zodat je minder hoeft te reageren’. ‘We leven in het molenveld te veel van casus naar casus’. ‘Vereniging, geef aan wat er de komende tien, twintig jaar op het molenbehoud afkomt en ontwikkel op basis van scenario’s een strategie’. Wat betekenen deze adviezen voor De Hollandsche Molen en het molenbehoud? Moet de straks 100-jarige ‘vereeniging tot behoud van molens’ meer een moderne actieclub worden?

TEKST: ED VAN GERVEN

‘Toe maar’, zult u wellicht denken. ‘Wie roepen dit allemaal?’ Wel, al deze adviezen, gedachten en vragen kwamen naar voren in een kringgesprek dat directeur Nicole Bakker voerde met Jos Bazelmans, Hoofd afdeling Archeologie en Henk Baas, Hoofd afdeling Landschappen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en Ben Kuipers, landschapsarchitect, en sinds kort polderarchitect voor Midden-Delfland (ZH), tevens voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur.

Het gesprek ging over de groeiende schaarste aan ruimte in Nederland en het veranderende landschapsbeeld. Onder meer door stedelijke ontwikkelingen, de groeiende behoefte aan woningen en bedrijventerreinen; maar ook windturbines, zonneweiden voor energievoorziening en infrastructurele ontwikkelingen eisen ruimte op. Dit ‘gevecht’ om ruimte zal de komende jaren flink toenemen. Hoe kan de molen zich in al dit ruimtelijk geweld niet alleen staande houden maar ook letterlijk in beweging blijven?

ZELDEN VAN PASSE

Een foto van een onlangs gebouwde fly-over vlakbij molen Zelden van Passe in Zoeterwoude illustreert een van de bedreigingen waarmee molens te maken krijgen. ‘Molen-ogen’ zien een ongewenste situatie. De toelichting van de bij dit project ingeschakelde landschapsarchitect: ‘Kom je uit de tunnel en rijd je richting Amsterdam, (...) krijg je een spectaculair panorama. Je ziet eerst de wieken van de molen, dan de molen om daarna een sierlijke bocht voor de molen langs te maken’, doen de wenkbrauwen

De fly-over bij de A4 in Zoeterwoude nabij molen Zelden van Passe. (Foto: Fred Leeflang)

Henk Baas: '...zoek samenwerkingspartners....'

Nicole Bakker: '....welke waarde geeft samenleving aan de molen....?'

Jos Bazelmans: '.... vereniging moet meer agenderen'...

Ben Kuipers: '.... landschapsarchitect is afhankelijk van speelruimte....'

“De vereniging zou soms actiematiger kunnen gaan werken.”

van menig molenliefhebber nóg meer fronsen. Ben Kuipers stelt echter: “Wat is het alternatief? Verplaatsen? Er is veel geld en energie in gestoken om die weg zo ver mogelijk van die molen af te krijgen. De molen is dan toch ontzien? Bedenk wel dat de landschapsarchitect een opdracht heeft gekregen en ik kan niet beoordelen hoeveel speelruimte ze daarbinnen heeft. Ze had ook kunnen zeggen: ‘Verplaatsen kost twee miljoen, deze constructie tien miljoen. Tel uit je winst.’”

Nicole Bakker: “Wat mij opvalt is dat deze molen als een accessoire in het landschap wordt benaderd, niet met de intrinsieke waarde als monumentaal werktuig, dat het voor molenbeschermers is. Dan gaat het om onderliggende uitgangspunten. Belangrijker is daarom de vraag: ‘Welke waarde hechten wij als samenleving aan dit monument?’

Jos Bazelmans: “In de jaren zestig, zeventig, tachtig was de overheid en de molenwereld meegaand in het verplaatsen van molens. Er is geen tegenstem ontwikkeld. We moeten echter veel meer benadrukken dat een molen niet zomaar een instrument is, dat makkelijk is te verplaatsen. De molen heeft echt een relatie met het landschap.”

Kuipers geeft aan: “Ik veronderstel dat landschapsarchitecten heus wel weten wat een molenbiotop is en dat molens niet zomaar op een bepaalde plek staan. De een zal daar meer rekening mee houden dan de ander. Er spelen veel belangen bij dit soort projecten. Er moeten van geval tot geval keuzes gemaakt worden. Er is beslist geen sprake van onachtzaamheid.”

VAN CASUS NAAR CASUS

Het viertal is het erover eens dat momenteel, ook in biotoopsituaties, nog te veel van casus naar casus wordt gegaan. Nicole Bakker: “We moeten in breder verband veel meer aan de collecties denken. Welke molens willen we behouden om de authenticiteit te kunnen laten zien en welke zijn van belang om toeristen te trekken? Zonder dat

we molens gaan ‘weggeven’, natuurlijk. De Zelden van Passe bijvoorbeeld heeft waarde voor het draagvlak. Ben stelt terecht dat veel mensen op de weg hem zien staan en er van genieten. Deze ontwikkeling met de fly-over is slecht voor de molen als werktuig. Je zou kunnen zeggen dat we op dit punt iets inleveren, maar het is weer goed voor de duizend andere molens vanwege dat draagvlak. Hierover moet het molenveld zich een standpunt vormen.” Henk Baas sluit hierop aan: “Je kunt hiervoor bijvoorbeeld een aantal scenario’s bedenken op basis van waarden die je landschappen en molens geeft. Bij een hooggewaardeerde molen in een hoog gewaardeerd landschap heb je minder bedreiging en kun je in communicatie en beleving meer inzetten op behoud. Staat een hoog gewaardeerde molen in een laag gewaardeerd landschap, dan zou je meer kunnen denken aan verplaatsing. Of je kunt in deze laatste situatie aan een educatief verhaal denken. Waarom staat deze molen hier? Bijvoorbeeld de ingebouwde De Otter in Amsterdam. Je kunt daar het verhaal van die buurt vertellen. Op basis van die scenario’s kun je dan weer strategieën ontwikkelen.”

> Lees verder op pag 17.

GROTE OPDRACHTEN IN BEPERKTE RUIMTE

Jos Bazelmans verwijst naar het onlangs verschenen rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL): 'Grote opdrachten in beperkte ruimte'. In dit rapport worden 'urgente ruimtelijke keuzes besproken die in de kabinetsformatie en komende regeerperiode moeten worden gemaakt'

Volgens hem moet de vereniging bij dit soort rapporten van zich laten horen. "Dat we dus niet achteraf over de Zelden van Passe-gevallen praten, maar vóóraf over de gevaren die misschien tientallen molens de komende tien, twintig jaar lopen."

Henk Baas voegt daaraan toe: "Maar probeer niet individueel ontwikkelin-

gen bij te sturen. Nu is het zo dat binnen het erfgoed en landschappen elke club een eigen lobby heeft. Met meer stroomlijning en een betere organisatie kun je veel meer bereiken. Dus: elkaar opzoeken en stimuleren. Wij zouden als RCE hierbij kunnen faciliteren."

Ben Kuipers waarschuwt: "Je dient hierbij wel te voorkómen dat je een organisatie wordt die overal tegen is."

ACTIE?!

In welke vorm moet de vereniging van zich laten horen? Is het huidige 'geruisloos, achter de schermen' lobbyen voldoende om molens in de toekomst die zichtbare plek in het landschap te laten behouden? Nicole Bakker: "In de erfgoedwereld,

in tegenstelling tot de landschaps- en milieuwereeld, zit actie voeren niet in de genen. Ik zie ons dan ook niet meteen op de barricaden staan. Je bent zoals je bent als organisatie. We moeten inderdaad samenwerkingspartners zoeken. Er zijn wel degelijk situaties waar de vereniging in mijn ogen actiematiger te werk zou kunnen gaan, bijvoorbeeld bij de uitwerking, invulling van de Omgevingswet."

REAGEREN?

Dat kan. Wij zijn benieuwd naar uw mening. Stuur een e-mail naar dhm@molens.nl

7-jarige Rens haalt 3.300 euro op voor de Ceres

Op oudejaarsavond 2019 brandt molen Ceres in Bovenkarspel bijna helemaal af. Waarschijnlijk door vuurwerk. Op de school van Rens wordt een actie gestart om flessen in te zamelen. Het statiegeld zal worden gedoneerd aan de molen. De school stopt al vrij snel met inzamelen. Rens [toen 7 jaar oud] wil echter heel graag doorgaan.

TEKST: AFKE STEIN

"Mama zei dat het goed was. En dat ik een jaar lang flessen mocht inzamelen. Ik ben met mijn skelter door de hele wijk gereden en heb overal aangebeld om statiegeld-flessen in te zamelen." Heel snel heeft hij 100 euro bij elkaar gespaard. En lijkt 500 euro misschien ook wel mogelijk.....

Rens laat zich door alle coronamaatregelen niet stoppen. Er komt een grote krat bij de voordeur waar iedereen zijn lege flessen in kan zetten. De moeder van Rens roept via Facebook op zo veel mogelijk flessen te brengen. Deze berichten worden ook opgepakt door de lokale media. En dan loopt het een beetje uit de hand.

ZWAAILICHT

Vanuit het hele dorp worden flessen voor de deur gezet. Mensen uit het hele land sturen hun statiegeld bonnen op naar Rens. De brandweer uit het naburige dorp Venhuizen roept op om flessen op de kazerne in te leveren. Deze flessen worden met zwaailicht

Rens overhandigt de cheque van de opbrengst van zijn flessenactie aan molenaar Johan Ooijevaar. (Foto: Rik Brussel)

aan voor de deur afgeleverd. "Ik dacht dat er brand was in de straat", aldus Rens.

Iemand verdubbelt het bedrag zonder een maximum te stellen en een dorpsgenoot vult het ingezamelde bedrag aan naar een mooi rond getal. Rens

heeft aan het eind van het jaar ongeveer 7.000 (!) flessen verzameld en het enorme bedrag van 3.300 euro bij elkaar gespaard. Het bedrag is 5 januari aan de zichtbaar ontroerde molenaar Johan overhandigd. Deze grapt dat de molen maar moet worden hernoemd in CereNs.